

Sauvon kunta

2020 - 2024

SUUNNITELMA IKÄÄNTYVÄN VÄESTÖN TUKE-
MISEKSI

Sisällysluettelo	sivu
1. Johdanto	2
2. Edellinen suunnitelmakausi 2014-2019	3
3. Palveluiden suunnittelu	5
3.1. Väestörakenne ja ennuste	6
3.2. Ikääntyneiden toimintakykyyn vaikuttavat tekijät	7
3.3. Ikääntyneiden asuminen ja toimeentulo	8
3.4. Palvelujen ja avun tarvetta aiheuttavia tekijöitä	9
4. Kunnan taloudellinen tilanne ja henkilöstöresurssit	11
4.1. Vanhuspalvelujen henkilöstö ja henkilöstömitoitus	12
4.2. Työhyvinvointi ja työkyky	13
5. Sauvon vanhustyön arvot, visiot ja toiminta-ajatus	14
6. Ikääntyneiden palvelut	15
6.1. Kotihoito	16
6.2. Palvelukeskus	18
6.3. Päivätoiminta ja kotikuntoutusjaksot	20
6.4. Intervallihoito	21
6.5. Terveyspalvelut	21
6.6. Liikuntapalvelut	22
6.7. Kuljetuspalvelut	23
6.8. Omaishoito	23
7. Esteetön asuinympäristö	24
8. Osallisuutta kehittävät toimenpiteet	25
9. Vanhus- ja vammaisneuvosto	25
10. Palveluiden kattavuus	26
11. Toimenpiteet vuosille 2020-2024	27
12. Tiedottaminen ja raportointi	34
LIITE: Laatusuositus hyvän ikääntyminen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023, suositukset (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:29	

1. Johdanto

Vanhuspalvelulain 5 § veloitetaan kuntia laatimaan suunnitelma toimenpiteistä väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkään henkilöiden tarvitsemien palveluiden ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelmassa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Suunnitelma on laadittava osana kunnan strategista suunnittelua. Suunnitelman hyväksyy kunnanvaltuusto ja se on tarkistettava valtuustokausittain.

Laissa määritellään suunnitelman sisältöä seuraavasti:

- arvioitava väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palveluiden riittävyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palvelutarpeeseen vaikuttavia tekijöitä
- määriteltävä tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä ikääntyneelle väestölle tarjottavien palveluiden määrän ja laadun kehittämiseksi
- määriteltävä toimenpiteet, joilla kunta vastaa em. tavoitteiden toteutumisesta, sekä arvioitava voimavarat, jotka kunnassa tarvitaan toimenpiteiden toteuttamiseksi
- määriteltävä kunnan eri toimialojen vastuut em. toimenpiteiden toteuttamiseksi
- määriteltävä miten kunta toteuttaa yhteistyötä kunnan eri toimialojen sekä kunnassa toimivien järjestöjen, yritysten ja muiden tahojen kanssa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi

Edellinen suunnitelma oli laadittu suunnitelmakaudelle 2014 -2018. Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistuksen kariutuminen maaliskuussa 2019 pidensi suunnitelmakautta. Uudistuksen kariutumisen vuoksi tämä suunnitelma on laadittu vuosille 2020- 2024.

Covid-19 pandemia viivästytti suunnitelman valmistumista vuonna 2020.

Tässä suunnitelmassa on huomioitu:

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020 – 2023 Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2020:29.

Laatusuosituksen keskeiset sisällöt ovat iäkkäiden toimintakyvyn edistäminen, vapaaehtoistyön lisääminen, digitalisaation ja teknologioiden hyödyntäminen, asumisen ja asuinympäristöjen

kehittäminen sekä palveluiden tuottaminen ja järjestäminen, asiakas- ja palveluohjaus, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö sekä laadun varmistaminen. Liitteenä on keskeisten sisältöjen suositukset.

Lisäksi suunnitelmassa on huomioitu Sauvon kuntastrategia 2025 ja Laaja Hyvinvointikertomus- ja suunnitelma vuosille 2018-2020.

Suunnitelmassa ikääntynyt käsitteellä tarkoitetaan 75 vuotta täyttänyttä henkilöä.

2. Edellinen suunnitelmakausi 2014 -2019

Edellinen valtuuston hyväksymä vanhustyön palveluiden järjestämissuunnitelma valmistui 2013. Tavoitteet, jotka silloin asetettiin ovat pitkälti toteutuneet. Tavoitteena edellisellä kaudella oli kehittää erityisesti ennaltaehkäisevää toimintaa ja kuntoutusta, kuntouttavaa kotihoitoa, kotikuntoutusta ja päivätoimintaa ja mahdollistaa näin asiakkaan kotona asuminen mahdollisimman pitkään. Tämä tavoite jatkuu tulevallakin suunnitelmakaudella 2020 -2024.

Kotihoidon henkilöstöstä eläköityi edellisen suunnitelmakauden aikana 75 %, samalla kotihoidon henkilöstörakennetta muutettiin niin, että koko henkilöstöllä on sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus.

Kotihoidon tiimiin palkattiin toimintaterapeutti, ja kotikuntoutusjaksot käynnistyivät. Myös ennaltaehkäisevät kotikäynnit 80- vuotta kalenterivuonna täyttävälle aloitettiin.

Kotihoidon palvelut ovat kehittyneet, uusia toimintatapoja ja menetelmiä on otettu käyttöön. Tietotekniikka on mukana varmistamassa arjen sujuvuutta, käytössä on toiminnanohjausjärjestelmä sekä kotihoidon mobiilit. Turvateknologian käyttöönottoa kehitetään.

Vanhustyön henkilöstön osaamista kehitettiin mm. työtapojen koulutuksella: kinestetikan perus- ja jatkokursseilla sekä kenttäpäivillä.

Lääkehoidon osaamisen varmistaminen LOVE otettiin käyttöön.

Omavalvontasuunnitelmat laadittiin ja niiden toteutumista valvotaan.

Oppisopimus-koulutuksella koulutettiin hoitajia saattohoitoon, TUNTEVA-hoitajia sekä vanhustyön erikoisammattitutkinnon omaavia hoitajia. AMK:n järjestämän saattohoidon koulutukseen osallistui kaksi hoitajaa, laadittiin saattohoidon prosessi ja omaisille suunnattu kirjanen palvelukeskuksen saattohoidosta.

Palliativisen hoidon kehittäminen käynnistettiin. Hoitotahto- ja rajaukset, ennakoivat hoitosuunnitelmat laaditaan yhteistyössä asukkaan, lääkärin ja omaisten kanssa, vuosigeriatriset tarkastukset toteutuvat.

Kotihoidon henkilöstö koulutettiin IKINÄ-hankkeen (THL) mukaiseen kaatumisen ennaltaehkäisyyn, sekä koko vanhustyön henkilöstö osallistui asiakkaan toimintakykyä ylläpitävän hoidon koulutukseen. Kuntouttava hoitosuunnitelman laadinnan kehittäminen alkoi.

VSSHP:n koulutuksia on myös hyödynnetty, ja henkilökunnalle on järjestetty sisäistä koulutusta.

Sauvo oli aktiivisesti mukana valtakunnallisissa ja maakunnallisissa hankkeissa:

I & O kärkihanke: kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa: äkillisiin tilanteisiin varautuminen, omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset, omaishoitajien vapaapäivät sekä verkostoituminen. Yhtenä osana I&O hankkeessa oli Varsinais-Suomen KomPASSi -hanke, jonka hankesuunnitelman mukaisesti luotiin keskitetty maakunnallinen asiakas- ja palveluohjausmalli sekä kehitettiin omaishoidon palveluita. Keskeisessä asemassa ovat yhtenäiset asiakkaan toimintakyvyn arviointimenetelmät ja neuvonta- ja palveluohjausprosessit sekä kriteerit palveluille. Toisena osana oli asiakasneuvonnan ja -ohjauksen sekä palvelutarpeen arvioinnin teko, tähän kehitettiin keskitetty puhelinneuvonta puhelinpalvelu. Sosiaaliohjaaja on ollut mukana tässä projektissa.

Voimaa vanhuuteen hanke: päämääränä oli kotona asuvien ikääntyneiden fyysisen toimintakyvyn parantaminen. Hankkeen aikana käynnistyi Voimaa vanhuuteen työryhmätyö. Työryhmässä on mukana liikuntatoimen, vanhustyön ja kolmannen sektorin edustajia.

Työryhmä kokoontuu 2-3 kertaa vuodessa ja suunnittelee toimintaa, mm. Ikäihmisten liikuntapäivä, vertaisliikuttajat.

Ulkoiluystäväkouluttajia koulutettiin, he aloittivat koulutuksen ja toiminta aloitettiin. Vertaisliikuttajien kuntosali toiminta alkoi palvelukeskuksessa.

Martat käyvät edelleen viikottain palvelukeskuksessa ulkoiluystävinä.

Vanhustyöhön otettiin käyttöön Sentinan Sävelsirku- palvelu. Sen tavoitteena on olla apuna kuntouttavan ja virikkeellisen hoitotyön toteuttamisessa. Sävelsirrun käyttö käynnistyi myös kotihoitossa osana asiakkaan kuntoutussuunnitelmaa.

Sauvon vanhus- ja vammaisneuvosto kutsui marraskuussa 2019 eri järjestöjen edustajat ideoimaan ja kehittämään vapaaehtoistoimintaa sauvolaisille ikäihmisille tai vammaisille. Tämän yhteistyön on tarkoitus jatkaa, tavoitteena on kolmannen sektorin ja kunnan yhteistyö.

Vanhuspalveluissa tarvitaan hyvää yhteistyötä kunnan eri toimialojen, järjestöjen, yritysten ja päättäjien kanssa. Tämä on edellytyksenä sille, että vanhukset voidaan hoitaa hyvin, ja taata heille oikeus oman elämänsä hallintaan heidän voimavarojensa mukaisesti.

Ennaltaehkäisevän toiminnan ja kuntoutuksen, moniammatillisen yhteistyön sekä osallisuutta lisäävän työn kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää.

Suunnitelma kaudelle 2020- 2024 huomioi vanhustenhuollon haasteita: vanhusten määrän kasvua ja muistisairauksien esiintymisen lisääntymistä.

Suunnitelmaa laadittaessa on hyödynnetty I & O kärkihankkeiden loppuraporttia sekä laatusuosituksista hyvän ikääntymisen turvaamiseksi, ja palveluiden parantamiseksi 2017 -2019 (STM ja Kuntaliitto)

3. Palveluiden suunnittelu

Ikääntyessä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky heikkenee asteittain. Yleensä toimintakyvyn alenemiseen liittyy jokin pitkäaikaisaigus. Ensimmäiseksi karsiutuvat harrastustoiminnat, sitten ongelmia ilmenee käytännön toiminna kuten pankkiasioiden hoitamisessa, siivouksessa ja muussa asiainnissa. Lopulta toimintakyvyn heikkeneminen ulottuu päivittäisiin perustoimintoihin.

Laatusuosituksen 2017-2019 mukaisia ikääntyneen väestön hyvinvointia ja palveluiden tarvetta kuvaavia indikaattoreita ovat mm. etenevien muistisairauksien vallitsevuus, ikääntyneen väestön taloudellinen tilanne, 75/80-vuotiaiden toimintakyvyn kehitys, asuinolot, elinympäristön esteettömyys ja turvallisuus sekä kielelliset tarpeet ja kulttuurilliset eroavuudet. Soveltuvia indikaattoreita ovat myös yksin asuminen, oikeus erityiskorvattaviin lääkkeisiin, oikeus erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi sekä sairaalahoitoon joutuminen vammojen ja myrkytysten vuoksi.

Ikääntyneille palveluiden palvelurakennetta suunnitellessa on huomioitava muistisairauksien aiheuttamat haasteet, sekä tapaturmista johtuvat esim. kaatumiset, jotka vaikuttavat toimintakykyyn, terveyteen ja hyvinvointiin ja johtavat mahdolliseen ennenaikaiseen palveluiden tarpeeseen.

3.1. Väestörakenne ja ennuste

Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Sauvon väkiluku laskee jonkun verran vuosien 2020 – 2025 välillä. Ikäryhmittäin tarkasteltuna 15–64-vuotiaiden (työtätekevien) määrä pysyy suhteellisen taseisena, kun taas 0–14-vuotiaiden lasten määrä vähenee pikkuhiljaa. Yli 75-vuotiaiden määrä kasvaa vuosittain, ja vuosina 2020 –2025 yli 75-vuotiaiden määrä on kasvanut 103:lla asukkaalla.

Tällä hetkellä reilusti yli 20% yli 75-vuotiaista sauvolaisista on säännöllisen kotihoiton piirissä, tästä voi ennustaa kotihoiton asiakkaiden määrän kasvavan seuraavan viiden vuoden aikana.

Suurin palveluntarve alkaa yhä useammilla vasta noin 85-vuoden jälkeen. Noin puolet 85-vuotiaista tarvitsee ulkopuolista apua. Hoidon ja palveluntarve on suurimmillaan elämän viimeisinä vuosina.

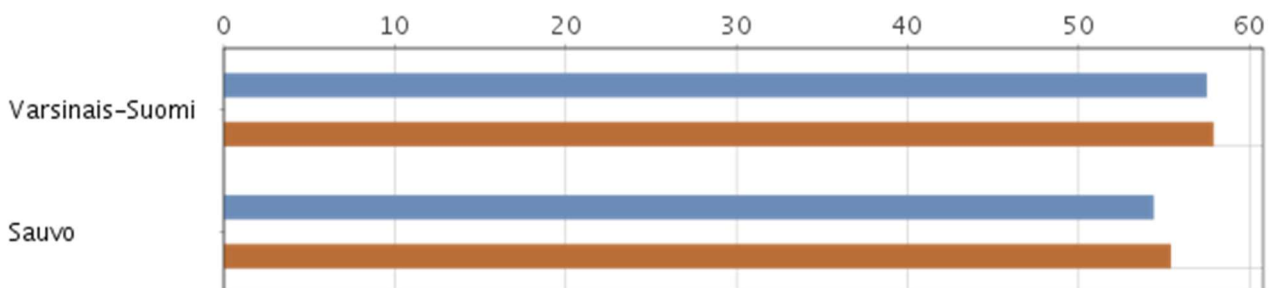
	Väestö 31.12. (ennuste 2019)						
	Yhteensä	0 - 14	15 - 24	25 - 44	45 - 64	65 - 74	75 -
Sauvo							
2020	2 971	464	241	577	898	488	303
2021	2 960	460	238	574	882	477	329
2022	2 948	454	234	572	887	457	344
2023	2 937	436	241	574	868	456	362
2024	2 924	432	235	571	856	449	381
2025	2 915	417	241	568	846	437	406

3.2. Ikääntyneiden toimintakykyyn vaikuttavat tekijät

Ikääntyneen väestön terveydentilan yhtenä seurantaindikaattorina on erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen 65 vuotta täyttäneiden suhteellinen osuus (%) vastaavan ikäisestä väestöstä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää seurantatietoja osana Terveys 2015 –ohjelmaa. Se on pitkän aikavälin terveystieteellinen ohjelma, jonka tavoitteena on ollut terveiden ja toimintakykyisten elinvuosien lisääminen ja väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen.

Sauvossa erityiskorvattavien lääkkeisiin oikeutettujen 65 vuotta täyttäneiden osuus on muuta Varsinais-Suomea 2.5 % pienempi. Erityiskorvausoikeus (75 % tai 100 %) voidaan myöntää henkilölle, jolla on vakava ja pitkäaikainen, lääkehoitoa vaativa sairaus. Näitä sairauksia on viitisenkymmentä. Saadakseen oikeuden potilaan tulee hakea sitä Kelalta ja liittää mukaan tavallisesti erikoislääkärin kirjoittama lausunto, joka arvioidaan Kelassa. Kela rekisteröi kaikki oikeutetut taudin tarkkuudella. Heitä on vähän yli viidesosa koko väestöstä.

Erityiskorvausoikeus kuvaa melko hyvin pitkäaikaissairastavuutta väestössä. Sen ulkopuolelle jää kuitenkin mm. allergioita ja joitakin tuki- ja liikuntaelinsairauksia, joista allergiat ovat erityisen yleisiä lapsilla, ja tukielinsairaudet puolestaan yleistyvät myöhäisellä työiällä ja vanhuksilla.

- 2017
- 2018

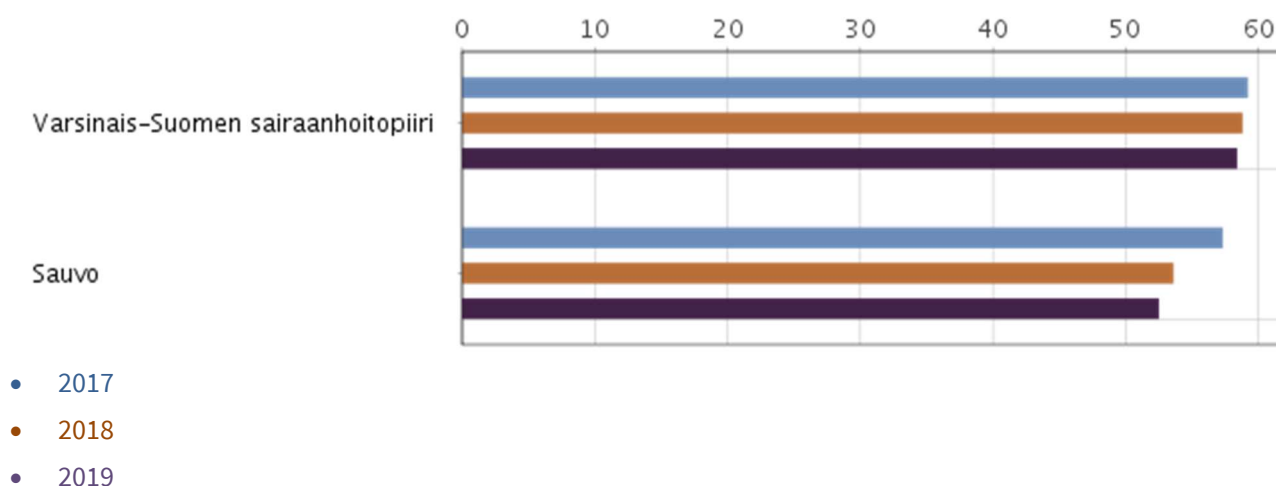
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL, tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2020)

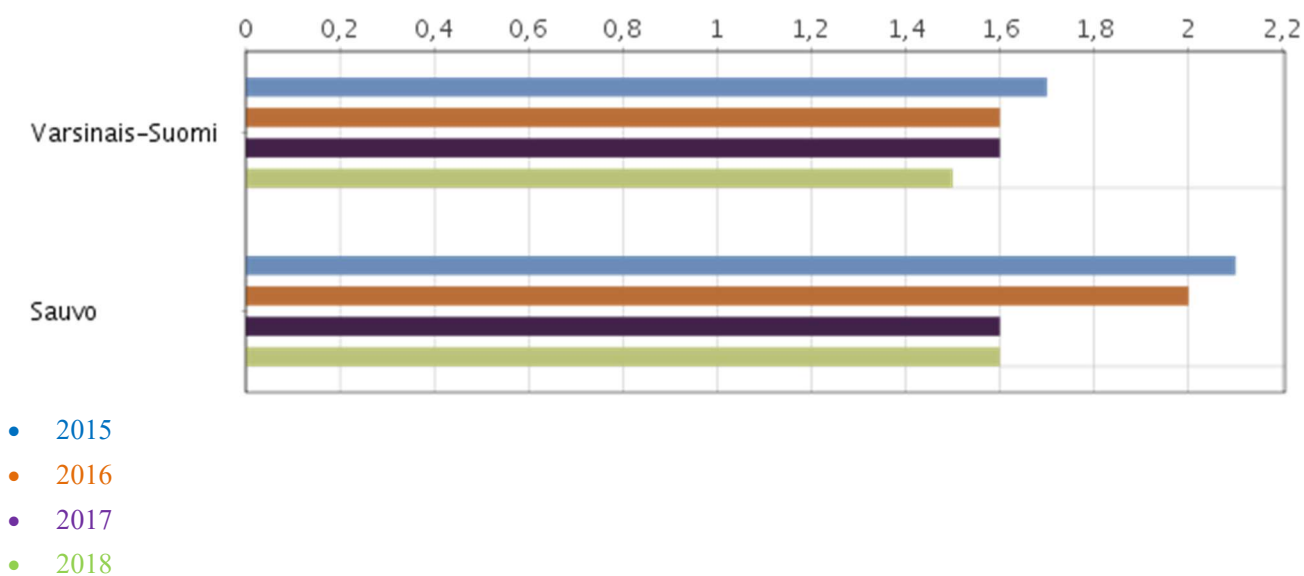
3.3. Ikääntyneiden asuminen ja toimeentulo

Yksin asuvien lukumäärä ja osuus on indikaattori, jolla on merkitystä suunniteltaessa palvelujen järjestämistä. Sauvossa 75 vuotta täyttäneiden yksinasuvien määrä on ollut tasaisessa laskussa vuodesta 2015 vuoteen 2017. Yksinasuvia 75 vuotta täyttäneitä on kuitenkin melkein 50 %.

75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunnat, % vastaavankäisten asutokunnista [info ind. 2451](#)

Köyhyys puolestaan on taustatekijä, joka vaikuttaa monella tavalla sairastavuuteen, palvelujen tarpeeseen ja kykyyn hankkia maksullisia palveluja. Täyttä kansaneläkettä saavat vain ne, joilla ei ole ansioeläkettä, tai se on hyvin pieni, jolloin täyden kansaneläkkeen saajien lukumäärä ja prosentuaalinen osuus kuvaa indikaattorina vähätuloisuutta ja heijastaa köyhyyttä. Sauvossa täyttä kansaneläkettä saavien määrä on laskenut vuodesta 2015 vuoteen 2018 (Sauvo 1.6%), Varsinais-Suomen keskiarvon ollessa vuonna 2018 1.5% . Vähätuloisuus Sauvossa on näin ollen laskenut viimeisen neljän vuoden aikana.

- Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä. (THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2020).

3.3. Ikääntyneillä palvelujen ja avun tarvetta aiheuttavia tekijöitä

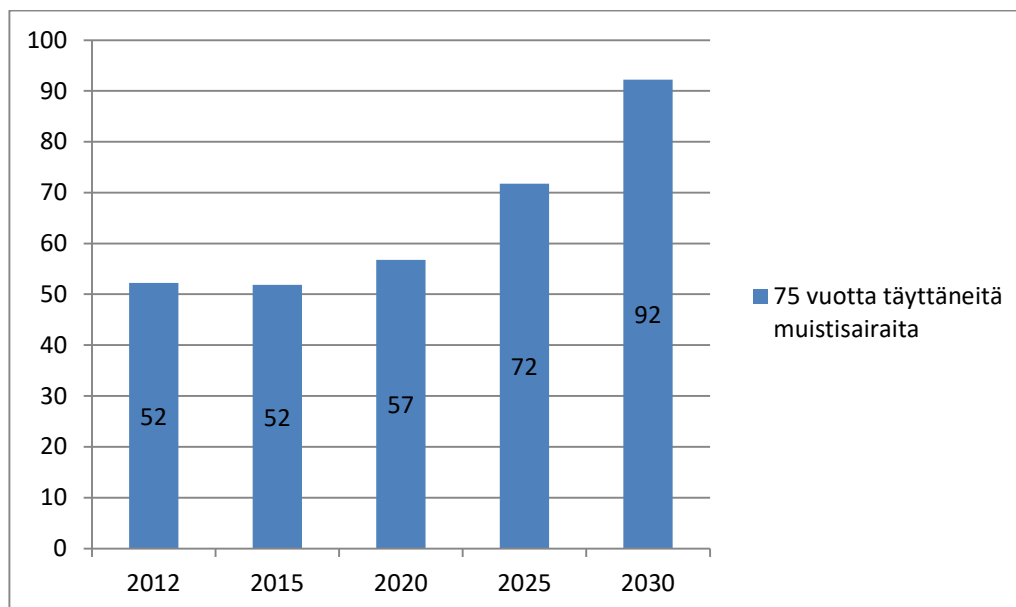
Useat sairaudet, toimintakyvyn ja elämäntilanteen muutokset saattavat aiheuttaa ikääntyneillä palvelujen ja avun tarvetta vähintään tilapäisesti. Nykytilanteen valossa ikääntyneiden kasvavia palvelun ja avun tarvetta aiheuttavia tekijöitä ovat seuraavat:

Muistisairaudet ovat suurin yksittäinen elämänlaatua heikentävä ja avun tarvetta aiheuttava tekijä. Muistisairauksien varhainen toteaminen ja hyvät hoitokäytännöt, sekä monipuoliset kotona asumista tukevat palvelut, viivästyttävät raskaimpien palvelujen tarvetta jopa usealla vuodella. Suomessa muistisairaita hoidetaan useammin laitoksissa kuin muissa EU-maissa. Arvioiden mukaan keskimäärin kolme neljästä muistisairaasta tarvitsee kuitenkin sairauden edetessä ympärivuorokautista hoitoa.

Ennusteiden mukaan muistisairaiden määrä tulee lisääntymään väestön ikääntymisen myötä vuoteen 2030 saakka. Keskivaikkeen tai vaikean muistisairauden esiintyvyys Suomessa on 75–84-

vuotiailla 11 % ja 85 vuotta täyttäneillä 35 %. Ennusteen mukaan dementoituneiden määrä on kasvanut Sauvossa tasaisesti noin vuoteen 2020, tämän jälkeen kasvu nopeutuu.

Tällä hetkellä suuri osa muistisairaista asuu edelleen kotonaan. Dementoivat sairaudet aiheuttavat kuitenkin laajaa palveluiden tarvetta sekä sairastuneille itselleen että heitä hoitaville omaisille. Dementoituvien ihmisten hoidossa tarkka ja riittävän ajoissa tapahtuva diagnostiikka on avainasemassa. Näin pystytään käyttämään hyväksi esim. muistisairauden etenemistä hidastavat lääkkeet. Hyvin tärkeää on myös huolehtia ajoissa kotiin annettavista, riittävästä palveluista ja tukimuodoista sekä dementoitunutta omaistaan hoitavan tukeminen. Näillä pystytään myöhentämään sairastuneiden ympärivuorokautiseen hoitoon siirtymistä. Varsinkin muistisairaiden parissa tehtävässä työssä hyvä sosiaali- ja terveystoimen välinen yhteistyö on tärkeää.

Kuvio 5: 75 vuotta täyttäneiden muistisairauksien kehittyminen Sauvossa. (THL, Tilasto- ja indikaattori-pankki SOTKANet 2013).

Ikääntyneiden kaatumiset ovat keskeinen kotona asumista uhkaava tekijä. Tutkimusten mukaan kaatumisriskiä lisäävät useat tekijät, kuten liikkumiseen ja tasapainoon liittyvät asiat ja aiemmat kaatumiset, ravitsemus ja erilaiset sairaudet sekä lääkeshoidot. Riskitekijät esiintyvät vain harvoin yksinään, vaan ne kasaantuvat tyypillisesti samoille ihmisille. Vaikka kaatumisella ei olisi välittömiä itsenäistä selviytymistä heikentäviä vaikutuksia, se saattaa aiheuttaa kaatumisten pelkäämistä, mikä taas voi johtaa riskien välttämiseen, toimintakyvyn heikkenemiseen, sosiaalisten kontaktien vähenemiseen ja kasvaneeseen kaatumisriskiin. (kts. *lökkäiden kaatumisten ehkäisy*, THL)

Vähäiset sosiaaliset kontaktit, masennus ja yksinäisyys ennakoivat heikkoa kotona selviytymistä. Yksinäisyys koskettaa eri tavoin monia iäkkäitä. Kotona yksin asuvat, huonokuntoiset, masentuneet ja heikon tukiverkoston omaavat vanhukset tarvitsevat eniten myös kotihoidon palveluja.

Ikääntyneiden alkoholinkäyttö on lisääntynyt 1990-luvun alusta lähtien ja raittiiden osuus on vähentynyt. Toistaiseksi suomalaiset miehet, myös iäkkäät, juovat enemmän alkoholia kuin naiset, mutta huomioitavaa on iäkkäiden naisten alkoholinkäytön lisääntyminen 1980-luvulta lähtien.

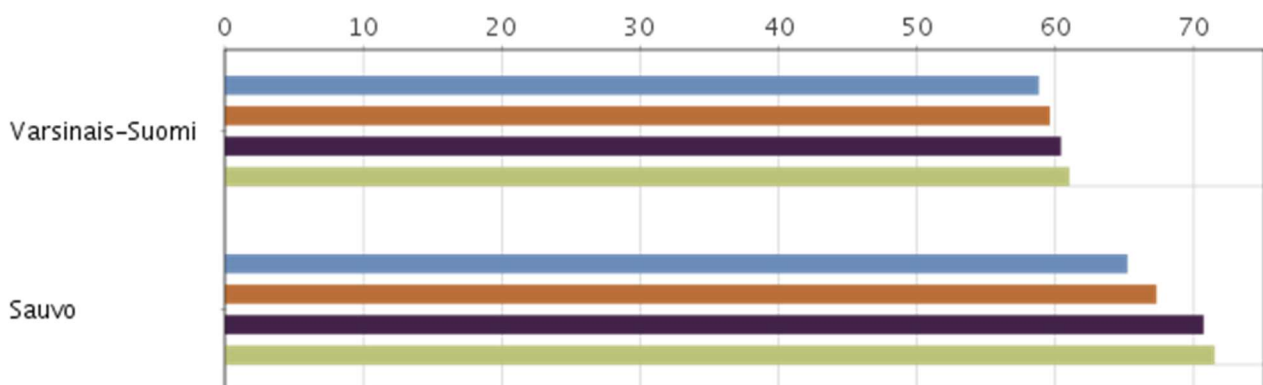
Tulevaisuudessa alkoholinkäytön ehkäisyyn ja tunnistamiseen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Ikääntyneiden alkoholinkäyttö vaikuttaa moninasiin fyysisiin, psyykkisiin, sosiaalisiin ja kognitiivisiin seikkoihin toimintakykyä heikentävästi lisäten mm. kaatumisriskiä, masennusta ja sekavuutta. Runsas alkoholinkäyttö lisää myös muistisairauksien riskiä. Ikääntyneiden lisääntynyt alkoholinkäyttö on siten selkeästi kotona asumista vaarantava tekijä. Voi hyvin ennustaa, että suurista ikäluokista tulee aiempaa enemmän alkoholin suurkuluttajia vanhuusiässä, mikä lisää palveluiden tarvetta.

3.4. Kunnan taloudellinen tilanne ja henkilöstöresurssit

Käyttökustannusten kasvu ja huoltosuhteen heikkeneminen

Sauvon huoltosuhte on muuta Varsinais-Suomen huoltosuhdetta heikompi ja se on tasaisesti heikentynyt vuodesta 2015. Väestöennusteen mukaan huoltosuhteen heikkeneminen tulee jatku-

maan.

• 2015 2016 2017 2018

Sauvon huoltosuhte verrattuna Varsinais-Suomen huoltosuhteeseen.

Demografinen (tai väestöllinen) huoltosuhte ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15-64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. (THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2020).

4. Vanhuspalvelujen henkilöstö ja henkilöstömitoitus

Vanhustenhuollon laatu on suorassa yhteydessä henkilöstöön. Määrällisesti riittävä hoitohenkilöstö ja jatkuva henkilöstön osaamisen kehittäminen ovat tärkeitä niin palveluiden laadun kuin henkilöstön jaksamisen ja viihtymisen kannalta.

Vanhuspalveluissa suurimmat kustannukset muodostuvat henkilöstökustannuksista. Kustannukset ovat suhteellisen pysyviä johtuen henkilöstömitoituksesta ja palveluiden lakisääteisydestä.

Vanhuspalvelulaissa säädetään henkilöstön määrästä ja osaamisesta. Sauvon vanhustyön henkilöstöllä on kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus.

Kotihoidon henkilöstön riittävyyttä seurataan toiminnanohjausjärjestelmän kautta. I & O kehitetään kotihoitoa- kärkihankkeen yhtenä tavoitteena oli kotihoidon hoitajien välittömän työajan lisääminen: sairaanhoitajilla n. 40 %, hoitajilla 50-60%. Sauvossa välittömän työajan %- tavoitteet toteutuvat.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (Vanhuspalvelulaki) muuttui 1.10.2020 alkaen. Laki määrää sitovat henkilöstömitoitukset ympäri-vuorokautisiin palveluihin. Mitoitukset tulevat voimaan asteittain seuraavasti:

- 1.10.2020 0,52
- 1.1.2021 0,55
- 1.1.2022 0,6
- 1.4.2023 0,7
- Lain muutoksen myötä on varauduttava uusiin henkilöstöressurssien lisäykseen tulevina vuosina. Kokonaislisäystarve on seitsemän vakanssia 1.4.2023 mennessä.

Lisäksi vanhuspalvelulain mukaan kunnan on käytettävä RAI-arviointivälineistöä iäkkään henkilön toimintakyvyn arvioinnissa 1.4.2023 alkaen, jos hän 15 §:n 1 momentissa tarkoitetun

ammattihenkilön alustavan arvion mukaan tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluja hoitonsa ja huolenpitonsa turvaamiseksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen on huolehdittava siitä, että kunnilla on maksutta käytettävissä RAI-arviointivälineistö ja saatavilla koulutusta välineistön käyttöön. Lisäksi Terveiden ja

Palvelukeskuksen hoitajamitoitus vuonna 2020:

Sauvon palvelukeskuksen tehostetuissa asumisyksiköissä Hilma Ja Helmi on yhteensä 14 vakituista hoitajan/sairaanhoitajan tointa. Asukaspaikkoja on yhteensä 27. Tällä hetkellä vakituisen henkilökunnan mukainen hoitajamitoitus on $14:27=0,52$.

Dementiakoti Iltatähdessä on 7 vakituista tointa, mitoituksen ollessa $7:14=0,5$. Sekä asumisyksiköissä, että Dementiakodissa henkilöstömitoitusta on nostettu määräaikaisilla henkilöillä. Tämä on osaltaan vaikuttanut sijaismäärärahojen runsaaseen käyttöön.

Vuoden 2021 talousarvioon on esitetty molempiin yksiköihin yksi hoitajan vakituinen toimi, koska jatkossa ei ole järkevää pyrkiä lain vaatimaan mitoitukseen määräaikaisella henkilöstöllä.

4.1. Työhyvinvointi ja työkyky

Työkyky on moniulotteinen asia. Työkykyjohtamisen ydinasioita ovat työn ja työympäristön kehittäminen ja toisaalta erilaisten työkykyriskien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen. Työkyvyn ylläpitämiseen liittyvät asiat ovat johdon, henkilöstöhallinnon ja työterveyshuollon tehtäviä.

Myös työntekijöiltä odotetaan aktiivista vastuuta työkyvyn ja työhyvinvoinnin edistämiseen, koska henkilön omilla elämäntavoilla ja elämänhallinnalla on suuri vaikutus työkykyyn.

Keskeisiä työkaluja ovat mm. puheeksi ottamisen mallit, sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyden seuranta sekä toimet työhön paluun tukemiseksi.

Sauvossa on laadittu useita työhyvinvointiin liittyviä ohjeita:

- Henkisen kuormituksen hallintamalli
- Työkyvyn tukemisen periaatteet ja varhaisen tuen malli
- Hoitoonohjausmalli
- Häirinnän ja epäasiallisen kohtelun hallinnan malli
- Uhka- ja väkivaltatilanteiden ohjeistus
- Päihdeohjelma

Mallit ja ohjeistukset määrittelevät Sauvon kunnan henkilöstön työkyvyn hallinnan, seurannan ja varhaisen tuen sekä työhön paluun käytännöt. Ne toimivat esimiesten apuna käsiteltäessä työkykyyn ja työhyvinvointiin liittyviä kysymyksiä. Hyvä työhön perehdyttäminen helpottaa uusien työntekijöiden työn aloittamista ja lisää osaltaan henkilökunnan sitoutumista työhön.

Ennakoiva ja varhainen reagoiminen ja puheeksi ottaminen takaavat työntekijöille riittävän ja oikea-aikaisen tuen työssä selviytymisessä.

Kaikki edellä mainitut mallit löytyvät kunnan Intranetista.

5. Sauvon vanhustyön arvot, visiot ja toiminta-ajatus

Vanhustyön toimintaa ohjaavat arvot:

- Itsemääräämisoikeus: yksilöllisyys
- Kunnioitus: inhimillisyys, sallivuus, huumori, kunnioitus huolimatta taustasta
- Yhteistyö: avoimuus, joustavuus, moniammatillisuus
- Turvallisuus: luottamus

Vanhustyön visio:

Sauvon vanhustyön vision mukaan ikääntyvät osallistuvat aktiivisesti terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitämiseen:

- mahdollistetaan asuminen omassa kodissa
- korostetaan vastuunottamista omasta elämästä
- tuetaan yhteisöllisyyttä
- korostetaan itsemääräämisoikeutta
- mahdollistetaan hyvä elämä myös ympärivuorokautisessa hoidossa

Toiminta-ajatus ja tavoite:

Vanhustyön tavoitteena on tuottaa sauvolaisille ikäihmisille palveluja, jotka mahdollistavat heille täysipainoisen, elämänlaadultaan hyvän elämän.

Palveluiden tavoitteena on tukea ikäihmisten suoriutumista arkitoimistaan omassa kodissaan mahdollisimman pitkään ja turvata inhimillinen hoito myös kun toimintakyky on rajallinen ja hoidon tarve kasvaa niin, että ikäihmisen oma koti vaihtuu kodiksi palvelukeskuksessa.

Palveluissa huomioidaan yksilöllisyys, toimintakyvyn tukeminen ja ylläpitäminen, kunnioitetaan ikäihmisen itsemääräämisoikeutta sekä tahtoa.

Vanhustyön tehtäväalueeseen kuuluu kotihoito-, tehostettu asumispalveluyksikkö, dementiahoito, laitoshoidon, päivätoiminta ja omaishoito.

- Palvelut ovat asiakaslähtöisiä ja niissä pyritään joustavuuteen.
- Hoitoketjun toimivuuteen panostetaan.
- Toiminnassa huomioidaan taloudellisuus

Vanhustyön hoito tapahtuu palvelukeskuksessa, kun asiakas ei kotihoidon avulla kotonaan enää selviydy. Hoito- ja hoivapalveluiden toimintaa ohjaa kuntouttava työote sekä kotona että palvelukeskuksessa. Vanhustyön palvelut perustuvat hoito- ja palvelusuunnitelmiin.

6. Ikääntyneiden palvelut

Vuoden 2020 jälkeen vanhusväestön määrää lisääntyy ja siten palveluiden tarve tulee Sauvossa kasvamaan.

Sauvon vanhuspalveluiden suurimpia haasteita tulevaisuuden kannalta ovat ennalta ehkäisevän työn, kuntoutuksen ja kotihoidon kehittämisessä, muistisairauksien hoidossa ja kustannusten hallinnassa.

Sauvossa ei ole tarjolla ikäihmisille välimuotoisia asumispalveluita. Suunnitelmakaudella täytyy selvittää senioritalo-tyyppisen asumisen mahdollisuutta. Myös perhehoidon mahdollisuudet tulee selvittää.

On todennäköistä, että Sauvossa tullaan suunnitelmakaudella tarvitsemaan lisää ympärivuorokautisen hoivan paikkoja. Jotta paineet tulevaisuudessa ympärivuorokautiseen hoivaan pysyvät hallinnassa, täytyy kotihoidon resursseihin ja toimintatapoihin panostaa. Dementiatyön mahdollisimman varhaisessa toteamisessa, oikea-aikaisessa hoidossa ja hoidon arvioinnissa on tärkeää yhteistyö terveyskeskuksen kanssa.

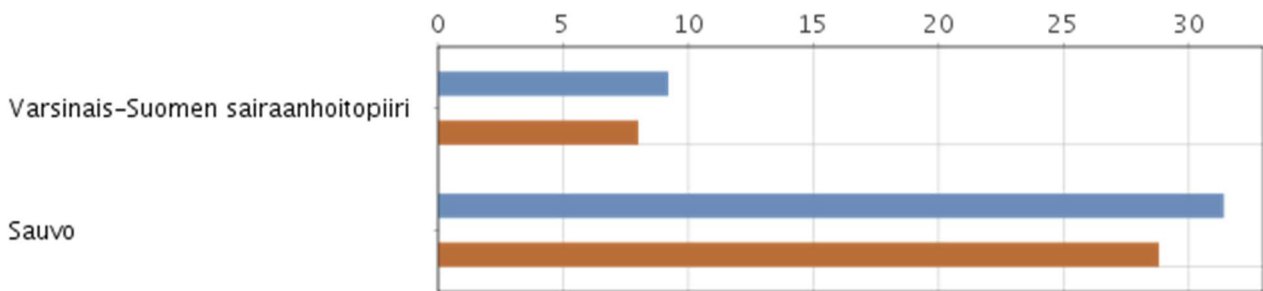
6.1 Kotihoito

Kotihoidolla tarkoitetaan kotipalvelun, kotisairaanhoidon sekä niitä täydentävien tukipalvelujen muodostamaa kotiin annettavien palvelujen kokonaisuutta, jonka tarkoituksena on tukea kotona selviytymistä. Kotihoitoa voi saada silloin kun toimintakyky on alentunut sairauden, muun toimintakykyä alentavan syyn tai elämäntilanteen vuoksi. Tavoitteena on myös tukea asiakkaan ja häntä mahdollisesti hoitavan läheisen selviytyminen päivittäisistä toiminnoista.

Kotihoidon tukipalveluilla täydennetään kotiin vietävää hoitoa ateria-, siivous-, sauna-, pyykki-, asiointi- ja turvapuhelinpalveluilla. Niitä voidaan järjestää myös erikseen, ilman muuta kotihoitoa. Osan tukipalveluista tuottaa yksityiset palveluntuottajat. Kotihoitoa järjestetään myös iltaisin ja viikonloppuisin asumisen tukemiseksi. Kotihoidon työntekijät ovat sairaanhoitajia ja lähihoitajia. Kotihoidon palvelut ovat saajalleen maksullisia ja maksu määräytyy asiakasmaksulain perusteella.

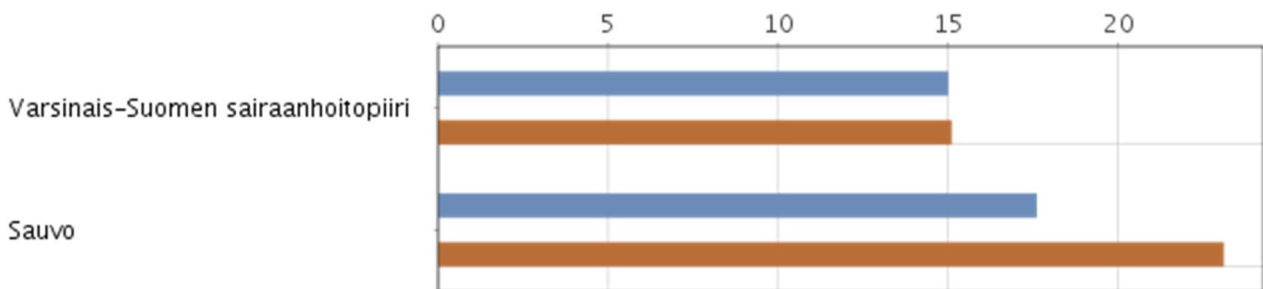
Sauvossa ei ole yöaikaista kotihoitoa. **Sauvossa ikäihmisiä asuu paljon kaukana keskustasta. Tämä vaikuttaa selkeästi siihen, kuinka monta kotihoidon käyntiä asiakkaalle on mahdollista toteuttaa.**

Säännöllisen kotihoidon 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 30.11., joilla 1 - 3 kotihoidon käyntiä kuukaudessa (%) (-2018) [info ind. 2667](#)

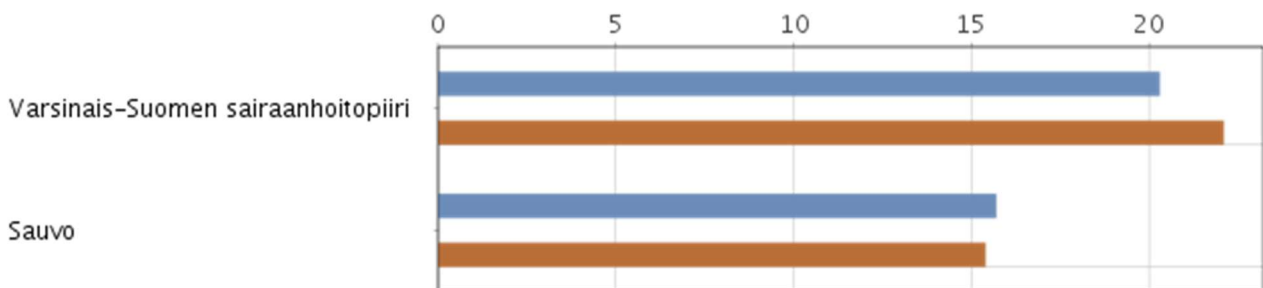
- 2017
- 2018

Säännöllisen kotihoidon 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 30.11., joilla 10 - 29 kotihoidon käyntiä kuukaudessa (%) (-2018) [info ind. 2669](#)

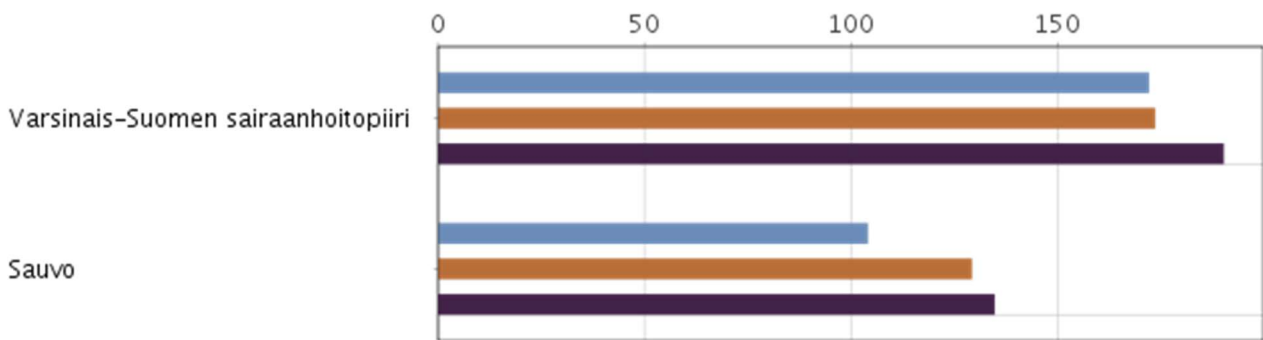
- 2017
- 2018

Säännöllisen kotihoidon 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 30.11., joilla 30 - 59 kotihoidon käyntiä kuukaudessa (%) (-2018) [info ind. 2670](#)

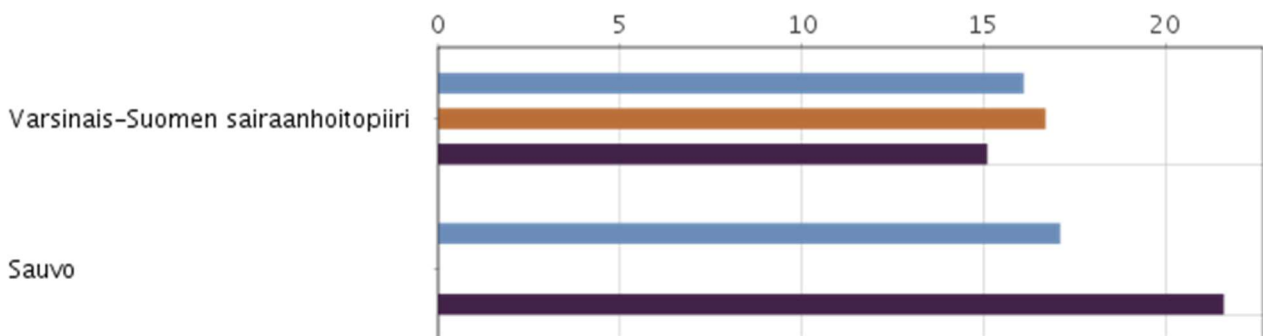
- 2017
- 2018

Kotihoidon nettokäyttökustannukset, euroa / asukasta [info ind. 3768](#)

- 2017
- 2018
- 2019

Tukipalvelua vuoden aikana saaneet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut [info ind. 3466](#)

- 2017
- 2018
- 2019

6.2 Palvelukeskus

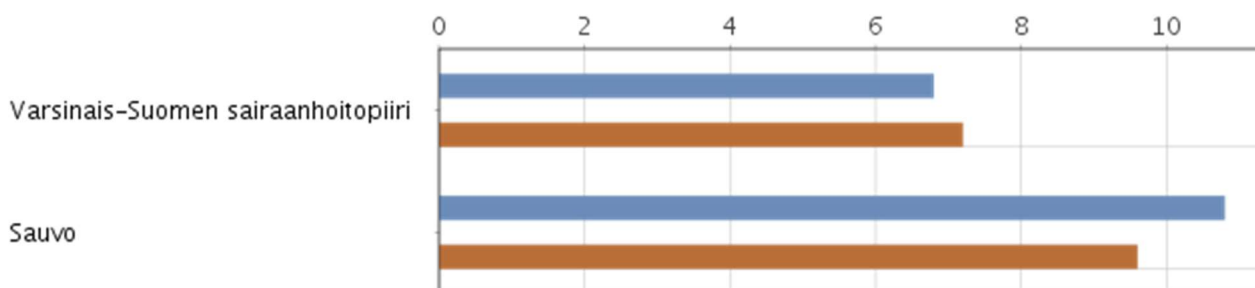
Palvelukeskus on tehostetun asumispalvelun yksikkö, joka tarjoaa hoitoa ja hoivaa niille sauvolaisille ikäihmisille, joiden toimintakyky on alentunut niin, ettei kotona asuminen enää onnistu tehostetun kotihoidon turvin. Palvelukeskuksessa hoidetaan ja kuntoutetaan myös lyhytaikaista hoitoa tarvitsevia ikäihmisiä.

Asiakkaan toimintakyky, hoidon tarve ja tavoitteet arvioidaan, ja niiden perusteella laaditaan hoitosuunnitelma yhdessä asiakkaan ja omaisen kanssa. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja hoitosuunnitelmaa täydennetään säännöllisesti.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaa laadittaessa kunnioitetaan asukkaan aikaisempia elämäntapoja, tottumuksia, toiveita ja arvoja.

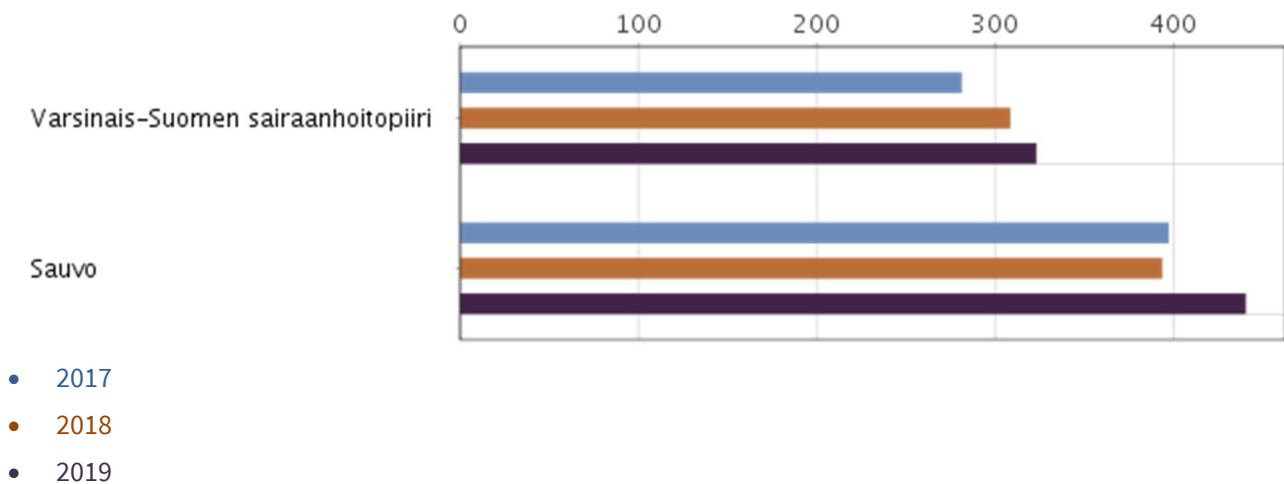
Palvelukeskuksessa on kolme yksikköä: Asumispalvelut Hilma ja Helmi sekä dementiakoti Iltatähti. Sauvossa ympärivuorokautisessa hoidossa on muuta Varsinais-Suomea useampi ikäihminen. Tähän vaikuttaa toisaalta se, että välimuotoisia asumispalveluita ei ole saatavilla, ja toisaalta kotihoidon rajalliset mahdollisuudet toteuttaa runsaasti apua tarvitsevien palvelut (pitkät välimatkat, yöhoidon puute, henkilöstön riittävyys)

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä [info ind. 3261](#)

- 2017
- 2018

Ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan asumispalvelujen nettokäyttökustannukset, euroa asukas (2015-) info ind. 3773

6.3. Päivätoiminta ja kotikuntoutusjaksot

Sauvon kunnan vanhuspalveluissa toimii toimintaterapeutti, jonka työn tarkoituksena on tukea kotona asuvia ikäihmisiä toimintakyvyn ylläpitämisessä ja edistämässä kuntoutuksen, ohjauksen ja neuvonnan, apuvälineiden sekä kodin muutostöiden avulla.

Tavoitteena on vahvistaa toimintakykyä ja mahdollistaa ikäihmisten osallisuutta, parantaa elämänlaatua sekä ennaltaehkäistä palveluntarvetta eri elämäntilanteissa. Erityisesti toimintaterapeutin palveluita pyritään suuntaamaan riskiryhmille, kuten hoidon piiristä kotiutuville ja suurentuneessa kaatumisriskissä oleville ikäihmisille.

Toimintaterapeutti vastaa yhdessä kotihoidon kanssa toimintakykyarvioon perustuvista kotikuntoutusjaksoista. Kotikuntoutusjaksosta tehdään kuntoutussuunnitelma yhdessä asiakkaan, toimintaterapeutin ja kotihoidon kanssa. Kuntoutussuunnitelmassa sovitaan jakson tavoitteista, jotka ovat asiakkaan arjessa konkreettisesti näkyviä, saavutettavia ja yksilöllisiä. Kotikuntoutusjakso on määräaikainen usein noin kolmeksi kuukaudeksi sovittava tehokuntoutusjakso, jonka aikana toimintaterapeutti ja kotihoidon hoitajat tukevat asiakasta kuntoutumisessa ja harjoittelussa sovitulla tavalla tavoitteeseen pääsemiseksi.

Lisäksi toimintaterapeutti järjestää kotona asuville ikäihmisille ryhmämuotoista kuntouttavaa päivätoimintaa, jonne ikäihmiset ohjautuvat toimintaterapeutin tai sairaanhoitajan arvion perusteella. Päivätoiminnan sisältö määräytyy osallistujien tarpeiden, tavoitteiden ja toiveiden mukaan. Päivätoiminnan avulla voidaan muun muassa edistää sosiaalisia taitoja ja sosiaalisten kontaktien luomista, mahdollistaa ryhmään kuulumisen tunne, aktivoida aivot toimintoihin ja vahvistaa ajattelutaitoja, säilyttää päivittäisen elämän taitoja sekä mahdollistaa onnistumisen kokemuksia ja tukea itsetuntoa.

Päivätoiminnassa käy myös muistisairaita henkilöitä. Varsinkin heidän kohdallaan ryhmään tarvittaisiin toimintaterapeutin lisäksi toinen työntekijä.

Toimintaterapeutti tekee yhteistyötä myös Sauvon palvelukeskuksen kanssa ja hoitajien sekä fysioterapeutin kanssa vastaa erityisesti kotiutuvien asiakkaiden kuntoutuksesta. Myös konsultaatiot esimerkiksi apuvälineasioissa kuuluvat työhön.

Tärkeä osa toimintaterapeutin työtä on ennaltaehkäisevä työ, kuten vuosittain 80-vuotta täyttävälle lähetettävän Hyvinvointikyselyn pohjalta tehtävät ohjaus- ja neuvontakäynnit sekä ikäihmisten ulkoiluystävä toiminnan koordinointi.

6.4. Intervallihoito

Intervallihoito on palvelukeskuksessa järjestettävää ympärivuorokautista hoitoa ja hoivaa. Se tukee asiakkaan toimintakykyä ja siten kotona asumista sekä mahdollisen omaishoitajan jaksamista. Intervallihoitoon pääsy kartoitetaan moniammatillisessa yhteistyöryhmässä (SAS-ryhmä) ja se voi olla luonteeltaan joko säännöllistä tai tilapäistä. Palvelukeskuksessa intervallihoitoon on varattu yksi paikka. **Jatkossa intervallipaikkoja tullaan tarvitsemaan lisää.**

6.5. Terveyspalvelut

Paimion kaupunki ja Sauvon kunta ovat jäseniä Paimion-Sauvon kansanterveyskuntayhtymässä. Kuntayhtymä vastaa kuntien väestön terveydentilan seurannasta, terveyden edistämisestä (sisältäen terveysneuvonnan ja terveystarkastukset), suun terveydenhuollosta, lääkinnällisestä kuntoutuksesta, avosairaanhoidosta, perusterveydenhuollon sairaalahoidosta, työterveydenhuollosta sekä mielenterveydestä.

Paimion-Sauvon kansanterveyskuntayhtymällä on kaksi terveysasemaa: Paimion pääterveysasema ja Sauvon terveysasema.

Seniorineuvola

Seniorineuvola on tarkoitettu yli 65-vuotialle, jotka eivät ole vielä säännöllisen hoidon piirissä. Seniorineuvolaan kutsutaan erikseen kalenterivuonna 68 täyttävät henkilöt.

Ikäihmisten muistineuvonta ja muistitutkimusten ajanvaraus

Muistiin liittyvissä asioissa yhteyttä voi ottaa Paimio-Sauvon terveyskeskuksen muistihoitajaan.

Terveyskeskuksessa toimii myös hoitajan, diabeteshoitajan ja astmahoitajan vastaanotot.

Ikäihmisten päihdeiden käyttö on lisääntynyt. Suunnitelmakaudella tulee laatia hoitoonohjausmallit ikäihmisten päihde- ja mielenterveyspalveluista.

Lisäksi terveyskeskuksen ennaltaehkäisevä toiminta käsittää liikuntaan ja muihin terveellisiin elämäntapoihin ohjaamisen.

6.6. Liikuntapalvelut

lakkään henkilön kaatumisalttiutta lisääviä tekijöitä on monia. Parhaimmillaan kaatumisten ehkäisy on ennakointia: poistetaan hyvissä ajoin tekijöitä tai vähennetään sellaisten tekijöiden vaikutusta, jotka voivat lisätä iäkkäiden alttiutta kaatumisille.

Liikuntaharjoittelu on tärkeä kotona asuvien iäkkäiden kaatumisten ehkäisykeino. Iäkkäille ihmisille kohdistettua liikuntaa järjestetään seuraavasti:

- uimahallikuljetukset Paimioon
- kansalaisopiston tarjoamat liikunta ym. palvelut
- lähiliikuntapuisto palvelukeskuksen pihalla
- Sauvon naisvoimistelijoiden järjestämät ohjatut liikuntatilaisuudet
- palvelukeskuksen kuntohuoneessa vertaisliikuttajien ryhmä viikoittain
- palvelukeskus järjestää ulkoiluystävä – koulutusta
- Eläkeliiton järjestämät tilaisuudet

6.7. Kuljetuspalvelut

Kotona asuminen edellyttää joustavaa julkista liikennettä ja kuljetuspalveluita. Ne mahdollistavat omaehtoisen asioinnin ja sosiaalisten kontaktien säilymisen. Varsinkin haja-asutusalueilla asuvien ikääntyneiden oikeus saada kotiinsa tarvittavat palvelut tulee aiheuttamaan vanhuspalveluille lisääntyviä haasteita.

Palvelulinja täydentää julkista liikennettä. Kaikille Sauvon asukkaille avoin palveluliikenne (ns. ”kutsutaksi”) liikennöi reitillä Haanniemi- Halslahti- Ruona-Korpela-keskusta kaksi kertaa viikossa, ensisijaisena kohderyhmänä ikääntyneet henkilöt.

Sauvossa on tällä hetkellä käytössä vain vammaispalvelulain mukainen kuljetustuki, joka ei täysin vastaa vanhusikäisen väestön kuljetustarpeisiin. Kaikki kuljetuspalveluita tarvitsevat ikäihmiset eivät täytä vammaispalvelulain mukaisia kriteereitä saadakseen kuljetuspalveluita. Ainakin vähävaraisille ikääntyneille tulee jatkossa pystyä tarjoamaan tukea esim. sosiaalihuoltolain mukaisen kuljetustuen muodossa.

6.8. Omaishoito

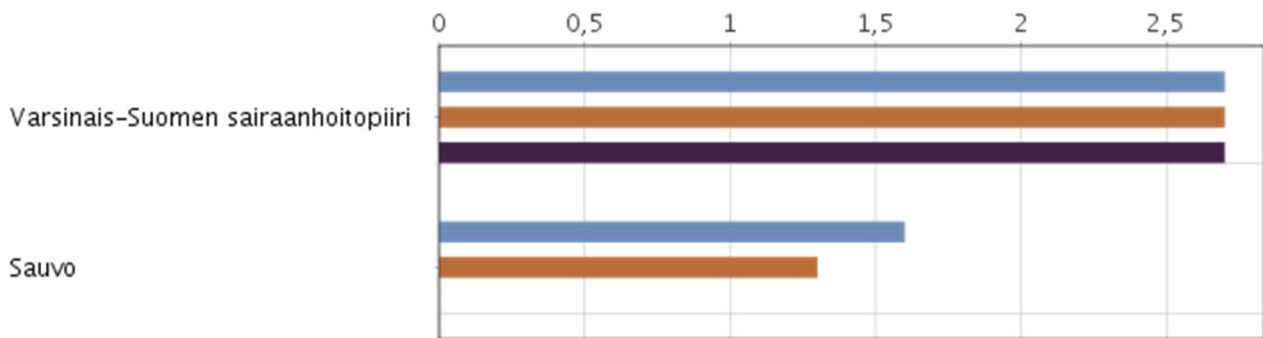
Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuen tavoitteena on tukea runsaasti apua ja hoitoa tarvitsevien vanhusten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden hoitoa kotona. Omaishoidon tuki on vaihtoehto päivittäisille kotihoidon palveluille, laitoshoidolle tai palveluasumiselle. Hoito ja huolenpito on päivittäin sitovaa.

Omaishoidontukea arvioitaessa otetaan huomioon hoidettavan ja hoitajan kokonaistilanne, sosiaalinen ympäristö, hoidettavan fyysinen ja psyykinen kunto. Ratkaiseva tekijä on edellä mainituista seikoista johtuva hoidon sitovuus ja vaativuus sekä muiden palvelujen käyttö. Omaishoito on aina päivittäiseen henkilökohtaiseen hoitoon ja huolenpitoon annettavaa apua, ei ainoastaan kodin ulkopuolista asiointia (pankki- virasto- tai kauppa-asiat). Hoidon tulee olla myös sitovampaa ja vaativampaa verrattuna perheenjäsenten normaaliin huolenpitoon.

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi päivitettyt omaishoidon tuen kriteerit 10.6.2020. Uusilla kriteereillä aikaisempaa useammalla omaistaan hoitavalla on oikeus omaishoidontukeen.

Omaishoidon tuen 65 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä [info ind. 676](#)

- 2017
- 2018
- 2019

6.9. Esteetön asuinympäristö

Ikäihmisten hyvinvoinnista ja arkiselviytymisestä vastaavat sosiaali- ja terveystoimen lisäksi myös kunnan muut hallintokunnat ja yhteistyötahot.

Oma koti, lähipalvelut ja liikenneyhteydet ovat tärkeä osa ihmisen jokapäiväistä elämää. Erityisen merkittäviä elinympäristön ominaisuudet ovat silloin, kun ihmisen toimintakyky on alentunut esimerkiksi sairauden, vamman tai korkean iän vuoksi. Merkittävää on myös se, että suuri osa tapaturmista sattuu kotona tai kodin lähistöllä.

Esteetön ja itsenäistä arkielämää tukeva ympäristö koostuu monista tekijöistä, joita ovat mm. asuntojen varustetaso ja turvallisuus, hissit kerrostaloissa sekä ympäristö, jossa on helppo liikkua. Toimiva ja turvallinen asunto ja sen ympäristö ovat myös kotihoidon henkilökunnan työympäristö. Hyvät liikenne- ja viestintäyhteydet samoin kuin sosiaali- terveyspalveluiden saavutettavuus tukevat omalta osaltaan ikäihmisten kotona asumista. Jos kokonaisuuden yksikin lenkki toimii heikosti tai puuttuu, voi tämä johtaa vanhuksen enneaikaiseen laitoshoitoon.

6.10. Osallisuutta kehittävät toimenpiteet

Sauvossa ikääntyvän väestön osallisuutta voidaan tukea mm. kirjasto- ja kulttuuripalvelujen, liikuntatoimen, sosiaalitoimen, seurakunnan ja paikallisten yhdistysten palvelujen sekä tilaisuuksien ja tapahtumien avulla.

Kirjasto järjestää vuosittain useita digi- ja sometyöpajoja, joissa ikääntyvää väestöä opastetaan älylaitteiden käytössä. Digitaalisten palveluiden avulla ikääntyvä väestö pystyy verkostoitumaan ja viestimään. Kirjastopalveluissa huomioidaan myös ikääntyvien tarpeet ja opastetaan esim. verkkokirjaston käytössä. Lukemisesteitä voidaan poistaa ohjaamalla asiakkaita Celia-kirjaston palvelujen pariin.

Kirjastossa järjestetään erilaisia keskustelu- ja kulttuuritilaisuuksia, jotka ovat avoimia kaikille. Esimerkiksi kirjaston Keskiviikkovieras-sarjassa kuntalaisilla on ollut mahdollisuus tavata kunnan eri alojen työntekijöitä ja keskustella ajankohtaisista asioista. Lukupiiri ja kirjoittava lukupiiri ovat myös kaikenikäisille tarkoitettuja toimintamuotoja.

Eläkeliiton Sauvo-Karunan osaston toiminta on aktiivista ja tavoittaa paljon ikääntyviä sauvolaisia. Kokouksia, tapahtumia ja retkiä on runsaasti ja yhdistys toimii paikallisuuden lisäksi yhteistyössä lähikuntien yhdistysten kanssa.

6.11. Vanhus- ja vammaisneuvosto

Sauvon vanhusneuvosto aloitti toimintansa vuonna 2013. Yhdistetty vanhus- ja vammaisneuvosto on toiminut vuodesta 2018 alkaen. Kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista on säädetty kuntalaissa (27 §). Vanhusneuvosto on kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusväylä erityisesti ikääntyneitä väestöä koskeissa asioissa. Vanhusneuvostot ovat vanhustalain 11 § lakisäätöisiä. Kunnan on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä.

Vanhus- ja vammaisneuvosto otetaan mukaan ikääntyneen väestön hyvinvointia koskevan suunnitelman valmisteluun sekä palvelujen riittävyyden ja laadun arviointiin. Lisäksi neuvostolle on muutokin annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyvän väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen liikkumisen tai päivittäistä toiminnoista suoriutumisen taikka ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen kannalta. (Kunnat.net).

Jäseniä vanhus- ja vammaisneuvostossa on kuusi, näiden lisäksi kaksi viranhaltijaa ja puheenjohtaja.

7. Palveluiden kattavuus

Yleiset periaatteet linjaavat kehittymistä niin, että:

- palvelujen on oltava laadukkaita, oikea-aikaisia ja riittäviä,
- palvelut on toteutettava niin, että ne tukevat iäkkään henkilön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä suorittamista ja osallisuutta, ja ehkäisevät ennalta muuta palveluntarvetta.

Pitkäaikaisen hoidon toteuttamisen periaatteet linjaavat kehittämistä niin, että palvelu toteutetaan:

- ensisijaisesti kotona tai kodinomaisessa asuinpaikassa (kuten omaishoitona, perhehoitona, kotipalveluna/kotisairaanhoidona tai palveluasumisena),
- laitoshoidona vain, jos siihen on lääketieteelliset perusteet tai se on muuten perusteltu iäkkään henkilön arvokkaan elämän ja turvallisuuden kannalta,
- turvaten hoitojärjestelyn pysyvyys

75 vuotta täyttäneet	2016	2017	valtakun- tavoite 2017	2018
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	90.3	88.5	91-92	89.7
Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	14.9	19.0	13-14	19.2
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä	2.6	3.0	6-7	3.0
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä.	9.3	10.8	8-10	9.6
Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevat 75 vuotta täyttäneet 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä	0.7	0.7	2-3	0.7

Yli 75-vuotiaiden asiakkaiden palveluiden kattavuus Sauvossa vuosina 2016 -2018. Valtakunnallinen tavoite on 2013 laatusuosituksesta, vuoden 2017 ja sitä uudemmassa laatusuosituksessa selaista ei enää ole.

Ikääntyneen väestön kasvun aiheuttamat palvelutarpeet ja valtakunnallisesti asetetut tavoitteet aiheuttavat kustannuksia.

Toiminnan ennaltaehkäisevällä painotuksella, palveluiden kriteereillä ja toimintatapoja uudistamalla voidaan kuitenkin kohdentaa resurssit palveluja tarvitseville, ja mahdollisesti hillitä kustannusten kasvua.

8. Toimenpiteet vuosille 2020 - 2024

Vanhuspalveluissa toiminnan painopistettä jatketaan ennaltaehkäisevässä toiminnassa, kuntoutuksessa ja kotiin tarjottavissa palveluissa. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota muistisairaiden, haja-asutus alueella asuvien ja yksinäisten ikäihmisten kotona selviytymistä tukeviin palveluihin kuten päivätoimintaan ja intervallihoitoon.

Kotona asuville lyhytaikaispaikkojen/intervallipaikkojen osuuden lisääminen omassa toiminnassa.

Sauvon maantieteellisen rakenteen (pitkät etäisyydet taajamasta) johdosta tehostetun kotihoidon palveluja ei pystytä kattavasti tarjoamaan, ellei kotihoidon henkilöstöresursseja nosteta. Palveluseteleiden käyttöönotto selvitetään. Palvelusetelin käyttö edellyttää sitä, että löytyy palveluiden tarjoajia.

Palvelurakenteen uudistaminen asiakasmäärän kasvaessa: perhehoidon käyttöönotto myös ikäihmisten palveluissa, selviteltävä mahdollisuudet välimuotoiseen asumiseen. Varaudutaan tarvittaessa ostamaan ympärivuorokautisia asumispalvelupaikkoja. Sauvo on ilmoittautunut mukaan seudulliseen ikäihmisten ympärivuorokautisten asumispalveluiden kilpailutukseen (sopimuskausi alkaen 1.5.2021).

Lääketurvallisuuden lisäämiseksi, lääkehävikin vähentämiseksi ja henkilöstön työajan uudelleen kohdentamiseksi, otetaan kotihoitoon sekä ympäri vuorokautiseen hoitoon asteittain käyttöön lääkkeiden koneellinen annosjakelu.

Sosiaalihuoltolain mukaisen kuljetuspalvelun käyttöönotto ikäihmisille.

Varaudutaan lain mukaiseen henkilöstömitoituksen nostoon. Päivätoimintaan palkataan lisäavuksi mahdollisuuksien mukaan palkkatukityöllistettyjä.

Ennaltaehkäisevä toiminta ja kuntoutus

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Kaatumistapaturmien vähentäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kaatumisten ehkäisystä tehokasta ja järjestelmällistä ja seuranta mukaan	Koko vanhuspalvelujen henkilöstö
Kotona asumisen tukeminen tehokkaalla kuntoutusyhteistyöllä	<ul style="list-style-type: none"> • Moniammatillisuus • Fysioterapeutin toiminta	Fysioterapeutti ja koko muu henkilöstö
Yksinäisyyden tunteen vähentäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyön tehostaminen ja kolmannen sektorin toimijoiden tukeminen • Teknologia	Sosiaalitoimi Sivistystoimi Kolmas sektori
Ikäihmisten liikunnan lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Liikkumaan ohjaaminen yhteinen tavoite • Matala kynnyks • Ohjaus • tilat	Sosiaalitoimi Liikuntatoimi

Kotona asuvien mielenterveyden tukeminen, päihteiden käyttöön puuttuminen	<ul style="list-style-type: none"> • Hoitoonohjausmallit 	Vanhustyön päällikkö Perusturvajohtaja Terveystoimi
---	---	---

Osallisuutta kehittävät toimenpiteet

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Lukemisesteiden poistaminen	Kirjaston palvelut, sopivat aukioloajat, tarvittaessa opastaminen Celian palvelujen piiriin	Kirjasto- ja kulttuuripalvelut
Älylaitteiden käyttötaito	Kirjaston sometyöpajat	Kirjasto- ja kulttuuripalvelut, kansalaisopisto
Osallistumismahdollisuuksien lisääminen	Kulttuuri- ja keskustelutilaisuudet	Kirjasto- ja kulttuuripalvelut
Osallistuminen ja virikkeellisyys	Retket, tapahtumat, kokoukset, tilaisuudet	Eläkeliiton Sauvo-Karunan osasto, Paimion seurakunta, vanhus- ja vammaisneuvosto

Asumista ja elinympäristöä kehittävät toimenpiteet (esteettömyys)

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Asunnon muutostyöt tehdään sujuvasti	<ul style="list-style-type: none"> • Palveluiden tarpeen arvioinnin yhteydessä arvioidaan myös asiakkaan asunnon esteettömyys • Apuvälineet kotona selviytymisen saadaan nopeasti asiakkaalle 	Kotihoidon sairaanhoitajat ja toimintaterapeutti Sosiaaliohjaaja

Turvallinen asuinympäristö	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnan asuntojen piha-alueiden valaistus on riittävän tehokas • Talvella hiekoitus sekä lumityöt hoidetaan ripeästi • Piha-alueiden kävelyteiden puhtaanapidosta huolehditaan 	Tekninen toimi
Toimivat liikenneyhteydet	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelulinjan kehittämisen julkisen liikenteen tueksi • Vähävaraisille tukea sosiaalihuoltolain mukaisen kuljetustuen muodossa 	

Kotihoitoa tukevat palvelut

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Toimiva ja tehokas kotihoito	<ul style="list-style-type: none"> • Tehostettu kotikuntoutus • Palvelukriteerien ja toimintatapojen tarkistus ja päivittäminen • Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen ja hyödyntäminen • Henkilöstön osaamisen ylläpitäminen • Teknologisten palveluiden lisääminen ja tehostaminen • Omavalvontasuunnitelmaliitteiden päivittäminen vuosittain • Omavalvontasuunnitelman toteutumisen valvonta • Omahoitajuuden kehittäminen • Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa • omaishoitajuuden tukeminen 	Perusturvajohtaja Vanhustyönpäällikkö Kotihoito Sosiaaliohjaaja palvelukeskus SAS-työryhmä Paimio-Sauvon tk Kolmas sektori

<p>Tehostettu kotikuntoutus</p> <p>Toimintakykyisen ikääntymisen edistäminen</p> <p>Henkilöstö hallitsee kotikuntoutuksen tavoitteet, keinot ja auttamismenetelmät</p> <p>Kaatumisten ehkäisy on tehokasta, järjestelmällistä ja siinä on seuranta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutussuunnitelman laatiminen, toteutus ja arviointi • Kaatumisriskin minimointi/poistaminen • Fysioterapian ja kolmannen sektorin palveluiden tehostaminen • Psyykkisesti sairaiden hoitopolku/ketju • Muistisairaiden hoitopolku/ketju • Osaamisen varmistaminen 	<p>Kotihoito</p> <p>Paimio-Sauvon tk</p> <p>Fysioterapia</p> <p>Kolmas sektori</p> <p>Vanhustyönpäällikkö</p>
<p>Palvelukriteerit ja sisältökuvaukset vastaavat suosituksia ja palveluiden tarvetta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelukriteerit ja sisältökuvauksen päivitetään ja tarkastetaan • palveluseteli 	<p>Perusturvajohtaja</p> <p>Vanhustyönpäällikkö</p> <p>kotihoidonsairaanhoitajat ja toimintaterapeutti</p>
<p>Osaava henkilöstö ja laadukas hoitotyö</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sisäiset koulutukset • muut koulutukset 	<p>Vanhustyönpäällikkö</p> <p>Kotihoito</p>
<p>Asiakkaan kotona selviytymisen ja toimintakyvyn parantaminen sekä säilyttäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö eri järjestöjen, srk:n, sivistystoimen, perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon, kuntoutus – ja erikoissairaanhoidon kanssa • hoito- ja palvelusuunnitelma 	<p>Kotihoidon tiiminvetäjä ja tiimi</p> <p>Sosiaalihoaja</p>
<p>Lääkehoidon tehostaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koneellisen lääkkeiden annosjakelun vaiheittainen käyttöönotto 	<p>Perusturvajohtaja</p> <p>Vanhustyönpäällikkö</p> <p>Kotihoito</p> <p>Apteekki</p>
<p>Teknologiset palvelut</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uuden toiminnanohjausjärjestelmän Hilkan käyttöönotto 2020 • Sävelsirkun käytön lisääminen • Kotiin vietävät teknologiset ja digitaaliset palvelut 	<p>Perusturvajohtaja</p> <p>Vanhustyönpäällikkö</p> <p>Kotihoito</p>
<p>Toimiva yhteistyö kolmannen sektorin kanssa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • päivitetään kolmannen sektorin käyttömahdollisuudet ja yhteystiedot • tehostetaan kolmannen sektorin käyttöä (säännöllinen yhteistyö) 	<p>Kotihoito</p>

Toimivat omaishoidon palvelut ja tuki	<ul style="list-style-type: none"> • Omaishoidettavilla mahdollisuus olla kotihoidon ryhmässä saaden kotihoidon palveluja • Kotihoito tukee omaishoitajia sekä antaa omaishoidettaville sairaanhoidollista tukea ja ohjausta • Mahdollistetaan omaishoitajien vapaat 	Vanhustyönpäällikkö sosiaalihoaja palvelukeskus kotihoito
	•	

Ympäri vuorokautinen hoito

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho
Kriteerit ja sisältö vastaavat suosituksia ja palveluiden tarvetta	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelukriteerit ja sisältökuvaukset tarkistetaan • Jonotusaikoja seurataan • Varmistetaan että asiakas saa oikea-aikaista hoitoa oikeassa paikassa 	Perusturvajohtaja Vanhustyönpäällikkö Kotihoito Palvelukeskus SAS-työryhmä
Palvelujen laatu on hyvä Osaava henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> • Omavalvontasuunnitelman toteuttamista valvotaan • Omavalvontasuunnitelman liitteiden päivittäminen vuosittain • Suositusten mukaista henkilöstömitoitusta noudatetaan • Omahoitajuuden kehittäminen: sisältö, tarkoitus ja tehtävät 	Vanhustyönpäällikkö Tiimien vetäjät ja tiimit

<p>Palvelujen sisältö tukee hyvää arkea Hoidossa on kuntouttava työote Saatto/kivunhoidon koulutusten lisääminen Palliativisen hoidon kehittäminen Hoito- ja palvelusuunnitelmat ovat suositusten mukaisia (esim. saattohoitosuositus)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutussuunnitelma osana hoito- ja palvelusuunnitelmaa • Saattohoidon ja palliativisen hoito- ja palvelusuunnitelmat 	<p>Tiimien vetäjät ja tiimit Vanhustyönpäällikkö</p>
<p>Dementiayksikössä 80 % henkilöstöstä käynyt syventävän demensiosaamisen koulutuksen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • täydennyskoulutus 	<p>Vanhustyönpäällikkö Tiimi</p>
<p>Hyvinvointi – ja turvateknologian hyödyntäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koneellisen lääkkeiden annosjatkun vaiheittainen käyttöönotto • Sävelsirkun käytön lisääminen osana kuntoutussuunnitelmaa • turvateknologian käytön lisääminen tarvittaessa 	<p>Vanhustyönpäällikkö Tiimien vetäjät ja tiimi</p>
<p>Moniammatillinen yhteistyö</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö eri järjestöjen ym. kanssa • Palaverit, kunta kokoon kutsujana • Yhteistyö Paimio-Sauvo terveyskeskuksen 	<p>perusturvajohtaja vanhustyönpäällikkö kotihoito sosiaaliohjaaja terveyskeskus muistihoitaja psyk.sh</p>
<p>Laadukas kirjaaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kirjaamiskoulutukset 	<p>Vanhustyönpäällikkö</p>
<p>Vastuualueiden hoitamisen osaminen varmistetaan</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lääkehoidon vastaava • hygieniavastaavat • täydennyskoulutus 	<p>Vanhustyönpäällikkö vastuualueen hoitaja</p>
<p>Uudet, välimuotoiset asumispalvelut</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään senioritalotyypin asumisen mahdollisuudet • Selvitetään ikäihmisten perhehoidon mahdollisuudet 	<p>Perusturvajohtaja Tekninen toimi</p> <p>Perusturvajohtaja Vanhustyönpäällikkö</p>
<p>Yksilöllisen liikkumisen ja asiointimahdollisuuksien parantaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu 	<p>Perusturvajohtaja Sosiaaliohjaaja</p>

Henkilöstöä ja johtamista kehittävät toimenpiteet

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho
Henkilöstön työkyvyn edistäminen	Varhainen tuki Yhteistyö työterveyshuollon ja henkilöstöhallinnon kanssa	Perusturvajohtaja Vanhustyön päällikkö Jokainen omalta osaltaan
Tuki- ja liikuntaelin sairauksien ennaltaehkäisy	Kinestetiikan jatkokoulutus, kenttäpäivä Kinestetiikan vastuuhenkilöt	Perusturvajohtaja Vanhustyön päällikkö Koko henkilöstö
Työhyvinvoinnin lisääminen	Henkilöstön vaikutusmahdollisuudet omaan työhönsä ja työvuoroihinsa Kehityskeskustelut vuosittain Työnkierron mahdollistaminen ja kannustaminen	Vanhustyön päällikkö Vanhustyön päällikkö Vanhustyön päällikkö
Ammattitaitoinen, sitoutunut ja motivoitunut henkilöstö	Hyvä perehdytys työhön Työtyytyväisyyskyselyt Kehittämispäivät ja tiimien palaverit	Perusturvajohtaja Vanhustyön päällikkö
Osaamisen varmistus	Koulutussuunnitelmat, osaamisen kartoitukset	Perusturvajohtaja Vanhustyön päällikkö
Omavalvontasuunnitelma on ajantasainen ja vastaa palveluiden lakeja ja suosituksia	Päivitys vuosittain	Vanhustyön päällikkö
Henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua koulutuksiin	Talousaviossa riittävät koulutusmäärärahat	Perusturvajohtaja Vanhustyön päällikkö

9. Tiedottaminen ja raportointi

Palveluntarpeeseen vaikuttavia asioita, joita vuosittain seurataan:

- väestön ikärakenne ja -ennuste
- yksin asuvien 75-vuotiaiden määrä ja prosentuaalinen osuus
- täyden kansaneläkkeen saajien 65 vuotta täyttäneiden määrä ja prosentuaalinen osuus
- 75 vuotta täyttäneiden terveystilanteiden käyttö

Palvelurakenteen toteutumista laatusuositusten mukaan seurataan vuosittain:

- kotona asuvien määrä
- säännöllistä kotihoitoa saavien määrä
- omaishoidontukea saavien määrä
- tehostetussa palveluasumisessa asuvien määrä
- laitospaikalla asuvien määrä

Henkilöstöön liittyvä seuranta:

- henkilöstömitoitus
- ammattirakenne
- sairauspoissaolot
- työtyytyväisyyskysely
- koulutukset

Kunnan on julkaistava ainakin puolivuositain tiedot siitä, missä ajassa iäkäs henkilö voi saada hake-
mansa sosiaalipalvelut. Tiedot on julkaistava sellaisia menetelmiä käyttäen, että iäkkäillä henkilöillä
on tosiasiallinen mahdollisuus tietojen saamiseen.

Suunnitelman toteutuminen raportoidaan vuosittain sosiaali- ja terveyslautakunnalle. Henkilöstölle
suunnitelmasta ja toteutumisesta tiedotetaan vuosittain kehittämispäivässä sekä yksiköiden tiimi-
palavereissa.

LIITE 1

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020 – 2023 Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisu 2020:29.

SUOSITUKSET, ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ

- Iäkkäitä kannustetaan omaehtoiseen toimintaan oman terveytensä ja toimintakykynsä vahvistamiseksi ja sitä tuetaan eri toimijoiden (kunnat, järjestöt, yritykset, seurakunnat, vanhusneuvostot, kansalais-, asiakas-/omaishoitajaraadit) yhteistyönä.
- Kunnan eri toimialojen yhteistyötä ikääntyneen väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi vahvistetaan.
- Kunnat luovat toimivat yhteistyörakenteet alueellisten ja paikallisten järjestöjen kanssa osana alueensa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä hyödyntäen myös valtakunnallisten järjestöjen osaamista.
- Kunnissa lisätään liikuntaan, ravitsemusneuvontaan, taiteeseen ja kulttuuriin, kaatumisten ehkäisyyn, rokotuskattavuuden parantamiseen ja muistisairauksien ennaltaehkäisyyn liittyvien vaikuttavaksi todettujen interventioiden toteuttamista ikääntyvän väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi.
- Kunnissa lisätään ennaltaehkäisevistä palveluista hyötyvien ikäihmisten etsintää aktiivisesti keskitettyjen tunnistettuihin riskiryhmiin ja ohjaten heitä hyvinvointia ja toimintakykyä edistävän toiminnan piiriin.

SUOSITUKSET, VAPAA-EHTOISTYÖ

- Iäkkäille ja nuoremmille eläkkeellä oleville kuntalaisille tiedotetaan vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista järjestöissä ja julkisen palvelutoiminnan lisätukena ja kannustetaan siihen osallistumista ja tarjotaan vapaaehtoisille keskinäisen tapaamisen tilaisuuksia.
- Kunnissa rakennetaan yhteistyössä järjestöjen, seurakuntien ja muiden toimijoiden kanssa toimintamahdollisuuksia iäkkäiden hyvinvointia tukevalle vapaaehtoistoiminnalle.
- Lisätään säännöllisiä palveluja jo saaville iäkkäille asiakkaille mahdollisuuksia saada lisää sosiaalista toimintakykyä ja kanssakäymistä vapaaehtoistoiminnan kautta kuntien ja palveluntuottajien tukeamana, erityisesti kotihoidossa.

SUOSITUKSET, DIGITALISAATIO JA UUDET TEKNOLOGIAT

- Ikääntyville tarjotaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tietoa digitaalisista palveluista, teknologioista ja apuvälineistä sekä tietoturvasta.
- Luodaan käytänteet siitä, miten teknologia saadaan osaksi normaalitoimintaa ikääntyneiden ennaltaehkäisevissä ja säännöllisissä palveluissa.

- Teknologiaa, tekoälyä ja robotiikkaa käytetään, seurataan ja arvioidaan ikäihmisten hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn sekä palvelujen ja työntekijöiden tukena.
- Työpaikoilla aktiivisesti seurataan teknologian kehittymistä ja arvioidaan sen kautta saatavia hyötyjä työn organisoinnissa ja asiakasturvallisuuden ja työturvallisuuden vahvistamisessa sekä tuottavuuden näkökulmasta.
- Työntekijä varmistaa palveluissa toimivan henkilöstön osaamisen ja tarvittaessa kouluttamisen erilaisten digitaalisiin palveluihin ja teknologioiden käyttöön ja tietoturvaan.
- Varmistetaan asiakkaille ja työntekijöille konsultointimahdollisuudet ja tekninen tuki palveluun tai työn tekemiseen liittyvän teknologian osalta.
- Toiminnanohjausjärjestelmät otetaan laajasti käyttöön ja niistä saatua tietoa hyödynnetään johtamisessa.

SUOSITUKSET, ASUMINEN

- Otetaan iäkkäiden henkilöiden tarpeet huomioon liikenneympäristöjen ml. jalankulun ja pyöräteiden sekä joukkoliikenteen ja liikkumista tukevien palvelujen järjestämisessä.
- Otetaan ikääntyneiden asumisen ennakointi osaksi vanhuspalvelulain edellyttämää kunnan suunnitelmaa ikääntyneen väestön tukemiseksi: sisältää ikääntyneiden asumista ja asuinympäristöjä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet, sekä kuntalaisten asumisen ennakkoinnin tukitoimet, kuten asumiseen liittyvä neuvonta ja korjausneuvonta.
- Vahvistetaan poikkihallinnollista yhteistyötä asumisen kysymyksissä kunnan sosiaali- ja terveys- sekä asunto- ja teknisentoimen sekä yritysten ja järjestöjen yhteisenä toimintana
- Sisällytetään asuinolojen arviointi osaksi toimintakyvyn ja palvelutarpeen arviointia sekä varmistetaan asukkaan selviytyminen asuinympäristössään tarvittaessa asunnon muutostöillä.
- Edistetään ikääntyneille sopivien asumisratkaisujen toteuttamista, esim. välimuotoinen ja yhteisöllinen asuminen sekä ARA-kannan korjaaminen ikääntyneille sopivaksi.
- Kiinnitetään huomiota ikäystävällisyyteen asuinalueiden suunnittelussa ja olemassa olevien asuin- ympäristöjen kehittämisessä.

SUOSITUKSET, ASIAKASLÄHTÖISYYS

- Iäkkäälle henkilölle annettava palvelu toteutetaan hänen itsemääräämisoikeutensa kunnioittaen ja hänet kohdataan tasavertaisena toimijana. Iäkkään henkilön on oltava aidosti osallinen ja hänen mielipidettään on kuultava palvelun suunnittelussa ja toteutuksessa
- Asiakkaalle laaditaan tavoitteellinen yksilöllinen pitkänajan hoito- ja palvelusuunnitelma ml. suun hoito siinä vaiheessa, kun ikääntynyt on vielä itse kykenevä aktiivisesti osallistumaan hoitonsa suunnitteluun ja päätöksen tekoon. Asiakasta kannustetaan hoitotahdon ja edunvalvontavaltuutuksen tekemiseen.

lääkään henkilön hoidon, kuntoutuksen, tuen ja palveluiden tulee toteutua hoito- ja palvelupäätöksen mukaisena ja toteutumista on seurattava

- Palvelut toteutetaan mahdollisuuksien mukaan pohjautuen tutkittuun tietoon sekä hyviin ja näyttöön perustuviin hoito- ja toimintakäytäntöihin

Palvelujen toteutus jakautuu palvelujen järjestäjille ja tuottajille, jotka omien rooliensa mukaisesti:

- vastaavat siitä, että iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeiden mukaisia palveluja on saatavilla ja että asiakkaiden palvelut muodostavat toimivan kokonaisuuden
- huolehtivat säännöllisten palvelujen piirissä olevien iäkkäiden asiakkaiden riittävästä terveyspalveluista mukaan lukien säännölliset terveystarkastukset, suun terveystarkastukset, lääkärikonsultaatiot ja lääkehoidon kokonaisarviointit
- uudistavat palvelujen rakennetta ja sisältöä sen mukaan kuin asiakkaiden muuttuvat tarpeet ja paikalliset olosuhteet edellyttävät
- huolehtivat, että saatavilla on tarvittavaa osaamista esimerkiksi hyvinvoinnin ja terveyden ja lääkehoidosta
- huolehtivat siitä, että muistisairauksien varhaiseen tunnistamiseen, hoitoon ja kuntoutukseen liittyvää osaamista on käytettävissä ja että hoidossa ja kuntoutuksessa huomioidaan muistisairauksiin liittyvät erityistarpeet
- huolehtivat siitä, että iäkkäiden asiakkaiden kuntoutustarve arvioidaan erityisesti siirtymävaiheissa sekä palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä ennen päätöstä säännöllisen palveluiden aloittamisesta (kuntouttavat arviointijaksot) ja kuntoutus toteutetaan ensisijaisesti asiakkaan kotona hyödyntäen etäkuntoutuksen mahdollisuutta ja kuntoutusalan ammattilaisten asiantuntijuutta
- vastaavat siitä, että iäkkäälle annettu palvelu on toimintakykyä ja kuntoutumista edistävää ja ylläpitävää kaikissa palvelumuodoissa, ml. sairaalahoito
- huolehtivat siitä, että palvelun toteutuksen aikana yhteyttä pidetään asiakkaiden ja omaisten kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla esimerkiksi etäyhteyksillä asiakkaiden, perheiden ja henkilöstön kanssa, jotta voidaan jakaa tietoa ja luoda yhteinen näkemys asiakkaan hoidon toteuttamisesta
- huolehtivat siitä, että lääkehoidossa hyödynnetään farmasian alan erityisosaamista, lääkehoitosuunnitelmat ovat ajantasaisia, lääkehoidon vaikutuksia seurataan ja suositellaan, että lääkkeiden koneellista annosjakelua lisätään

Kunta palveluiden järjestäjänä vastaa siitä,

- että palvelujen hankinnassa ja kilpailutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota palvelujen laatuun: palvelunjärjestäjä toteuttaa hankintaprosessin ja muotoilee hankintasopimukset siten, että hyvä laatu on hankinnan keskiössä ja että huonoon laatuun on mahdollista puuttua.

SUOSITUKSET, ASIAKAS-JA PALVELUOHJAUS

- Asiakas- ja palveluohjaus suositellaan järjestettäväksi seuraavien periaatteiden mukaisesti
- matala kynnyks - yksi kontakti käynnistää prosessin
- asioinnin on oltava helppoa: sähköiset itsearviointit, yhteydenotto joko chatilla, puhelimitse, sähköpostitse tai käynnillä
- sähköisen asioinnin mahdollisuus
- tieto alueella toimivista palveluntuottajista sekä järjestöjen toiminnasta tulisi olla saatavilla sähköisesti kaikille, erityisesti asiakasohjaajille
- muodostaa asiakkaan palvelukokonaisuuden, johon sisältyy neuvontaa, palvelutarpeen arviointia, palvelupäätöksiä ja niiden toteutumisen seuranta
- moni- ja muistisairaiden ja erityisesti paljon palvelua käyttävien kotona – asuvien asiakkaiden palvelukokonaisuuksien koordinaatiosta huolehditaan

SUOSITUKSET, HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT

Henkilöstön määrän varmistaminen kotihoidossa

- Kotihoidon henkilöstön vähimmäistarve määräytyy iäkkäille myönnettyjen palvelujen (tunteina) toteuttamiseen tarvittavana henkilöstön välittömään asiakastyöhön käytettävissä olevana työaikana (tunteina).
- Henkilöstön osaamisen varmistaminen
- henkilöstön osaamista voidaan parantaa hyödyntäen perinteisen täydennyskoulutuksen lisäksi mm. vertaiskehittämistä, kokeiluihin ja tutkimus- ja kehittämishankkeisiin osallistumista, työkiertoa, verkkokoulutusympäristöjä sekä kehittäjätyöntekijöitä
- koulutuksella ja valmennuksella voidaan tukea palveluntarpeen arvioinnin, toimintakyvyn ja hoitoisuuden mittariston käyttöönottoa, parannetaan arviointiosaamista ja saadun tiedon hyödyntämistä asiakkaiden hoidossa ja palveluissa sekä johtamisessa
- paikallisesti suositellaan tehtäväksi tutkimus-, kehitys-, innovaatio ja koulutusyhteistyötä iäkkäiden palvelujärjestelmän, palveluiden ja henkilöstön kehittämisessä
- kehitetään ikäihmisten palveluiden asiantuntija- ja johtamistehtävien sisältöä ja vetovoimaisuutta
- lisätään hoitoon ja huolenpitoon osallistuvien ammattilaisten asiantuntemusta muistisairauksista
- Henkilöstön työtä johdettaessa toimitaan
- asiakaslähtöisesti ja parantaen työntekijöiden, asiakkaiden ja läheisten kohtaamista siten, että kokemukset palvelujen laadusta paranevat
- asiakas- ja potilasturvallisuuden edistämiseksi niin, että erityisesti lääkehoitovirheet vähenevät ja iäkkäiden henkilöiden turvallisuus paranee osaamista ja turvateknologian käyttöä järjestelmällisesti lisäämällä

- henkilöstön työtyytyväisyyden, sitoutumisen, motivaation ja hyvinvoinnin edistämiseksi niin, että erityisesti työntekijöiden sairauspoissaolot ja vaihtuvuus vähenevät
- henkilöstön osaamisen varmistamiseksi niin, että henkilöstö kehittää jatkuvasti osaamistaan ja käyttää vaikuttaviksi osoitettuja menetelmiä työssään ja voi vaikuttaa omaan työhönsä ja sen toteuttamiseen
- henkilöstön saatavuuden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi voidaan hyödyntää erilaisia työaikajoustoja elämäntilanteen mukaan ja luoda ja hyödyntää alueellisia varahenkilöjärjestelmiä
- omavalvonnan järjestelmälliseksi toteuttamiseksi voidaan hyödyntää
- toiminnanohjausjärjestelmiä, joiden avulla työntekijöiden työaika voidaan kohdentaa asiakastyöhön erityisesti kotihoidossa
- erilaisten rutiinisti toistuvien hallinnollisten toimien, kuten työvuorolistojen laatiminen, tukena sovelluksia, jotka vapauttavat työaikaasi asiakkaiden kanssa työskentelyyn ja henkilöstön johtamiseen

SUOSITUKSET, PALVELUJEN LAADUN SEURANTA

- Palvelujen laatua seurataan
- järjestelmällisesti, luotettavia arviointimenetelmiä käyttäen,
- osana omavalvontaa; omavalvontasuunnitelma seurantaindikaattoreineen (mittareineen) on oltava nähtävillä, saatavilla myös sähköisesti,
- keräämällä iäkkäiltä henkilöiltä ja heidän omaisiltaan/läheisiltään järjestelmällisesti ja yhdenmukaisesti palautetta, osallistavia palautejärjestelmiä käyttäen,
- keräämällä tietoa asiakkaiden toimintakykyä, palvelutarvetta ja hoitoisuutta, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevilla, luotettavilla ja vertailukelpoisilla menetelmillä
- Eri järjestelmien tuottamaa laatutietoa
- hyödynnetään iäkkäiden henkilöiden palvelujen laadun parantamiseksi ja kehittämiseksi ja
- julkaistaan avoimesti tarkoituksenmukaisia tiedonjakelukanavia hyödyntäen